

KunnITmuutos - VÄLIRAPORTTI

Väliraportti sisältää pääosin tietoja, asioita ja tulkintoja pääosin haastatteluista, joita suoritettiin joulukuun 2015 ja tammikuun 2016 aikana kunnallisen ICT-alan vaikuttajien keskuudessa. Merkittävänä huomiona haastatteluista nousi esille tiedon puute tulevan sote-muutoksen sekä haluttomuus spekuloida sen vaikutusta kuntien ICT-toimintoihin.

Taustaa

Suomi muiden maiden joukossa on investoinut valtavia summia ICT:hen viimeksi kuluneen parin vuosikymmenen kuluessa. Näiden ICT-investointien tuotto ei usein kuitenkaan ole vastannut odotuksia (Misuraca 2009). Erittäin huolestuttava tilanne on sote-alueella, jossa eri yritysten toimittamat kalliit tietojärjestelmät ovat irrallisia ja yhteensopimattomia eivätkä palvele yhteiskuntaa keskitettyjen sähköisten palvelujen ja tietovarastojen mahdollistamalla tavalla. Lähitulevaisuuden haasteet sote-kentässä painottuvatkin ihmisten ikääntymisen, erikoissairaanhoidon tarpeen ja kustannusten kasvun, syntyvyyden vähenemisen ja pakolaisten määrän kasvun ohella sote-alueella käytettävien tietojärjestelmien yhteensopimattomuuteen ja hajanaisuuteen.

Sipilän hallituksen julkituoma sote/itsehallintoaluepäätös edellyttää sellaisten uusien toimintatapojen ja rakenteiden käyttöönoton, joissa henkilöstö pystyisi kustannustehokkaasti kehittämään ja kehittämään tulevaisuuden palveluja vaarantamatta nykyisten palvelujen toimintavarmuutta ja palvelukykyä. Uusi toimintamalli tulisi kehittää ja käyttöönottaa suunnitellusti ja sen avulla pitäisi pystyä hyödyntämään olemassa olevia rakenteita ja resursseja. Uuden toimintamallin tulee lähteä yhteiskunnan ja kansalaisten tarpeista, toimia ”Sote-tieto hyötykäyttöön” -strategian ytimessä ja mahdollistaa tehokkaan yhteistyön yksityisen ja kolmannen sektorin kanssa.

Ratkaisumalli

Ratkaisumalli, joka parhaiten vastaisi näihin sote-alueen haasteisiin, sisältää organisaation, jossa toimii keskitetty, valtakunnallinen sote-alueiden yhteinen tietohallintoyksikkö suoraan sosiaali- ja terveysministeriön alaisuudessa. Tämä valtakunnallinen elin koordinoisi ja ohjaisi kaikkien maakuntien (itsehallintoalueiden) ict-kehitystä ja -tekemistä soteen liittyen. Jokainen maakunta voisi tällöin keskittyä ja edelleen kehittää niitä ICT:tä hyödyntäviä sote-palveluja ja toimintatapoja, joita se on aiemminkin kehittänyt ja joissa se on vahvimmillaan. Näitä palveluja ja toimintatapoja voitaisiin hyödyntää koordinaatioyksikön avulla myös muiden maakuntien hyväksi. Vastaavasti maakunnat voisivat tukeutua koordinaattoriin niillä osa-alueilla, joissa sillä ei ole omaa erityisasiantuntemusta tai jotka vaativat laajempaa yhteistyötä ja koordinoitua kansallisen edun nimissä. Kokonaan uusien palvelujen ja tietojärjestelmien kehittämistä ja nykyisten järjestelmien parempaa hyödyntämistä ohjaisi tämä sama valtakunnallinen elin, jolloin työkuormaa ja -mahdollisuuksia voitaisiin jakaa tasapuolisesti eri maakuntien kesken ottaen huomioon näiden mahdollisuudet, resurssit ja erityisosaaminen. *Osaajien ja osaamisen tunnistaminen* on keskeinen elementti järkevässä ja kestävässä resurssien käytössä kokonaisuuden kannalta.

Yhteistyön tarve korostuu myös niissä ICT-tehtävissä, jotka jäävät kuntien hoitoon tulevassa itsehallintoaluejärjestelyssä. Nämä tehtävät painottuvat lähinnä opetus- ja kulttuuripalveluiden, teknisten palvelui-

KunnITmuutos - VÄLIRAPORTTI

den sekä yleisen toimialan järjestelmiin ja palveluihin. Isoissa kunnissa ICT-kehitysresursseja yleensä tarvittaessa löytyy mutta pienillä kunnilla on usein niukasti mahdollisuuksia uusien digitaalisten palvelujen kehittämiseen. Pienillä kunnilla haasteeksi voi muodostua jo nykyistenkin tietojärjestelmien ylläpito ja tehokas käyttö. Jo aiemminkin on tiedostettu tarve ICT-yhteistyöhön: ”...olisi joku valtakunnallinen malli yhteiselle tekemiselle, mutta ei ole osaamista ja/tai halua tämän eteenpäin viemiseen” (Haastateltava 4). ICT-järjestelmien ja digitaalisten palvelujen kehitystä on syytä tehdä yhteistyössä muiden kuntien kanssa kunkin kunnan vahvuudet ja mahdollisuudet huomioiden. On kuitenkin myös tärkeää jättää kunnille mahdollisuus, esimerkiksi kilpailusyistä, omaan palvelukehitykseen. ”...pitäisi miettiä, mitä on järkevää tehdä valtakunnallisesti Tieran tai seudullisten toimijoiden avulla ja mitä on tehtävä paikallisesti” (Haastateltava 4). Yhteistyöllä pystytään myös hyödyntämään ne piilevät erityisosaamiset ja tietotaito, jotka nykyisessä tilanteessa ovat voineet jäädä laajemmalti hyödyntämättä. Tämän yhteistyön onnistumisen edellytyksenä korostuu yhteistyön *ohjaus ja koordinointi*. Myös uusien palvelujen ja järjestelmien *pilotointi* olisi mahdollista suorittaa siihen parhaiten sopivassa ja pilotointiin halukkaassa kunnassa. Myös Kuntien Tiera Oy:n rooli olisi hyvä terävöittää ja laajalti tiedostaa. Toimintaympäristön epävarmuuden ja tehtävien vaativuuden takia ei ole mahdollista erottaa toimintaa ja sen ohjausta ilman että siitä syntyy merkittäviä lisäkustannuksia tai että tiedon ja toiminnan laatu heikkenevät. Siksi organisointi pitäisi tehdä siten, että tähän ohjaus- ja koordinoititehtävään tulisi valita maakunnittain kunta, joka pystyy toimimaan epävarmassa toimintaympäristössä, jossa toiminta on vastavuoroista ja jossa päätökset perustuvat yhteiseen sopimiseen. Näitä maakunnallisia ICT-yhteistyön ohjaajakuntia koordinoisi puolestaan esimerkiksi Valtiovarainministeriön nimittämä ja valvoma ”Kuntatietohallinto”-yksikkö, joka em. soten tietohallintoyksikön tapaan ohjaisi ja koordinoisi kaikkien maakuntien ICT-toimia ottaen huomioon näiden *mahdollisuudet, resurssit ja erityisosaaminen*.

Turun ja alueen vahvuuksia

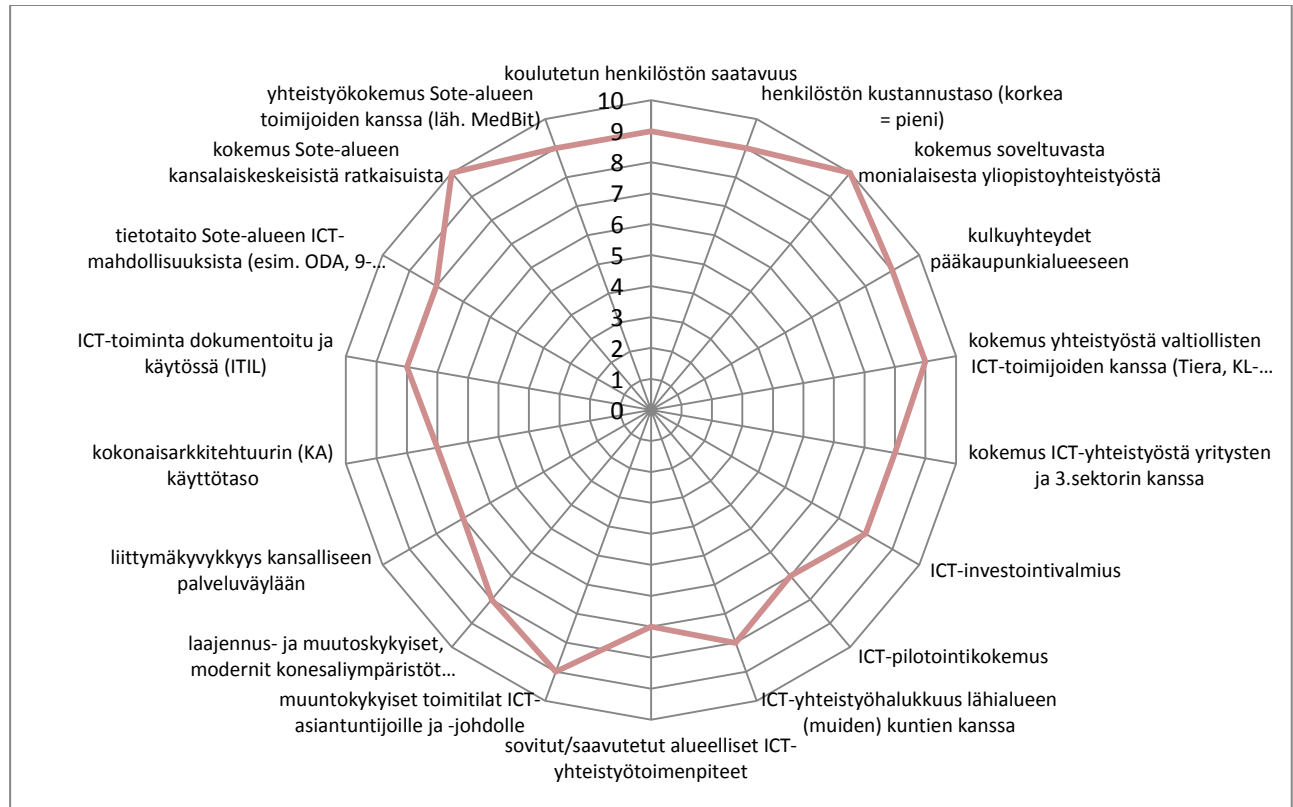
Tarkasteltaessa Turun alueen vahvuuksia sekä sote-alueen että kunnallisten ICT-toimintojen kehittäjänä, esiin nousevat seuraavat yleisesti tunnistetut ja tunnustetut tekijät:

- Turussa toimii aktiivinen yliopistojen ja yliopistollisen keskussairaalan yhteistyö, joka edustaa Suomessa ainutlaatuista lääketieteen, hoitotieteen, ICT:n ja tietohallinnon johtamisen yhteistyötä. Tätä täydentää pitkä kokemus kansalaisasioinnin kehittämisestä sekä tietotaito itsepalvelun kehityksestä sote-alueella. (Ikitik-yhteisö, Turku Science Park:in vetämät projektit, Terveyskampus Turku...)
- Turun yliopisto on edelläkävijä liiketoimintamallien kehittämisessä, data-analytiikassa ja semanttisessa tietojen yhdistämisessä, joiden hyödyntämisellä erityisesti sote-alueella on saavutettu erittäin hyviä tuloksia.
- Turun alueen vahvuus on erittäin hyvä koulutetun henkilöstön saatavuus ja kohtuullinen palkkataso, toimitilat, liikenneyhteydet kotimaassa ja ulkomaille, kokemukset ICT-yhteistyöstä lähikuntien, kansallisten toimijoiden (Kuntien Tiera Oy ja KL-Kuntahankinnat Oy) sekä sote-toimittaja Medbit Oy:n kanssa.

KunnITmuutos - VÄLIRAPORTTI

- Turussa toimii presidentin palkitsema hoitotieteen professori sekä lisäksi, ainoana Suomessa, tietohallinnon ylilääkäri, joiden molempien ansiot sote-alueen ICT-kehityksessä ovat kiistattomat.

Turun ICT-toimintojen tasoa voidaan kuvata oheisella kuviolla (kuvio 1). Kuviossa esitetyt arvot ovat tutkijan omia; suuri arvo kertoo vahvuudesta.

Kuvio 1. Turun ICT-vahvuudet

Vakuudeksi

Antti Tuomisto
Projektijohtaja
Turun yliopisto

Ari Helin
Projektitutkija
Turun yliopisto

KunnITmuutos - VÄLIRAPORTTI

Aineisto

Haastattelut:

Toim.joht. Jyrki Halttunen, Kuntien Tiera Oy

Joht. Jani Moliis, Kuntien Tiera Oy

Tietohall.joht. Arto Kahila, Tampereen kehyskunnat

Tietohall.joht. Matti Franck, Espoon kaupunki

Erityisasiantuntija Sirpa Mäntynen, Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö

Kommentit:

Erityistutkija Tomi Dahlberg, Turun yliopiston kauppakorkeakoulu

Lehtori Antti Tuomisto, Turun yliopiston kauppakorkeakoulu

Erityistutkija Janne Lahtiranta, Turun yliopisto

Tukemisesta ja/tai tiedonjaosta kieltäytyneet:

KL-Kuntahankinnat Oy

Keskeiset lähteet:

VM: ICT-muutostukiohjelman päätösseminaari 25.11.2015.

<http://alueuudistus.fi/documents/1477425/1900587/Diaesitys+hallituksen+linjauksista.pdf/46254644-5d4e-473a-8748-1a5854c84da9>

STM: Sote- ja aluehallintouudistus - Mitä tapahtuu digitalisaatiolle, tietohallinnolle ja ICT:lle? 4.12.2015

Misura, G.C. (2009). e-Government 2015: exploring m-government scenarios, between ICT-driven experiments and citizen-centric implications. Technology Analysis & Strategic Management Vol. 21, No.3, April 2009, pp.407-424. Routledge, Taylor & Francis Group.